

Теоретичний матеріал до заняття №3 на тему:

«Пропорція. Основна властивість пропорції»

Прочитайте

Знайдіть відношення чисел: 36 до 9; 24 до 6. Порівняйте ці відношення.

$$36 : 9 = 4; \quad 24 : 6 = 4.$$

Ці відношення рівні, а тому можна записати:

$$36 : 9 = 24 : 6, \text{ або } \frac{36}{9} = \frac{24}{6}.$$

Рівність двох відношень називають пропорцією.

За допомогою букв пропорцію можна записати так:

$$a : b = c : d, \text{ або } \frac{a}{b} = \frac{c}{d}.$$

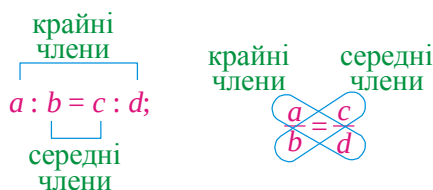
Ці записи читають:

«відношення a до b дорівнює відношенню c до d »,

« a , поділене на b , дорівнює c , поділеному на d »,

« a відноситься до b , як c відноситься до d ».

У пропорції $a : b = c : d$ $\left(\frac{a}{b} = \frac{c}{d}\right)$ числа a і d називають *крайними членами* пропорції, а числа b і c — *середніми членами*.

Надалі вважатимемо, що всі члени пропорції відмінні від нуля.

Пропорція $36 : 9 = 24 : 6$ правильна, оскільки значенням її лівої й правої частин є одне й те саме число 4.

Знайдіть добутки крайніх і середніх членів цієї пропорції. Порівняйте їх.

$$36 \cdot 6 = 216; \quad 9 \cdot 24 = 216.$$

У правильній пропорції добуток крайніх членів дорівнює добутку середніх членів.

Цю властивість називають *основною властивістю пропорції*.

Отже, якщо пропорція $a : b = c : d$ $\left(\frac{a}{b} = \frac{c}{d}\right)$ правильна, то $ad = bc$.

Правильно і навпаки: якщо добуток крайніх членів пропорції дорівнює добутку середніх членів, то ця пропорція правильна.

Для правильної пропорції $\frac{a}{b} = \frac{c}{d}$ з рівності $ad = bc$ можна знайти будь-який член пропорції за правилом знаходження невідомого множника. Наприклад:

$$a = \frac{bc}{d}; \quad d = \frac{bc}{a},$$

де a і d — крайні члени пропорції, bc — добуток середніх членів пропорції. Маємо правило:

Щоб знайти крайній член пропорції, потрібно добуток її середніх членів поділити на інший крайній член.

Аналогічно

$$b = \frac{ad}{c}; \quad c = \frac{ad}{b}.$$

Щоб знайти середній член пропорції, потрібно добуток її крайніх членів поділити на інший середній член.

Для тих, хто хоче знати більше

З основної властивості пропорції випливає, що коли в правильній пропорції поміняти місцями середні члени або крайні члени, то отримаємо нові правильні пропорції. Так, якщо пропорція $\frac{a}{b} = \frac{c}{d}$ правильна, то $ad = bc$. Тоді правильними будуть пропорції:

$$\frac{a}{c} = \frac{b}{d} \text{ (поміняли місцями середні члени),}$$

$$\frac{d}{b} = \frac{c}{a} \text{ (поміняли місцями крайні члени),}$$

$$\frac{d}{c} = \frac{b}{a} \text{ (поміняли місцями крайні та середні члени),}$$

бо в кожній з них добуток ad крайніх членів дорівнює добутку bc середніх членів.

Якщо $\frac{a}{b} = \frac{c}{d}$ — правильна пропорція, то правильними будуть і пропорції

$$\frac{a+b}{b} = \frac{c+d}{d}; \quad \frac{a}{b} = \frac{a+c}{b+d}; \quad \frac{a+b}{a-b} = \frac{c+d}{c-d} \quad (a \neq b, c \neq d).$$

Приклади

1. Знайти невідомий член пропорції $1,2 : x = 3 : 7$.

За правилом знаходження середнього члена пропорції матимемо:

$$x = \frac{1,2 \cdot 7}{3}; x = 2,8.$$

2. Розв'язати рівняння: **а)** $\frac{x+6}{15} = \frac{1,6}{3}$; **б)** $\frac{5,6}{7} = \frac{1,68}{4y}$.

а) $x+6 = \frac{15 \cdot 1,6}{3}$; $x+6 = 5 \cdot 1,6$; $x+6 = 8$; $x = 8 - 6$; $x = 2$;

б) $4y = \frac{7 \cdot 1,68}{5,6}$; $4y = 2,1$; $y = 2,1 : 4$; $y = 0,525$.